

Innhold

Innledning	3
Innledning.....	3
Formål.....	3
Forvaltning av ordningen.....	3
Forskriften med kommentarer	4
Kapittel I. Formål, omfang og definisjoner	4
§ 1. Formål	4
§ 2. Omfang og virkeområde.....	4
§ 3. Definisjoner mv.....	4
§ 4. Bruk av betegnelser og merker	5
Kapittel II. Opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser	5
§ 5. Beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser	5
§ 6. Unntak fra vilkårene i § 5.....	7
§ 7. Beskyttelse av geografiske betegnelser.....	8
§ 8. Navn og betegnelser som ikke kan beskyttes	9
§ 9. Søknadens innhold.....	10
§ 10. Beskyttelsens omfang	11
Kapittel III. Vilkår for beskyttelse av tradisjonelt særpreg	12
§ 11. Beskyttelse av betegnelser for tradisjonelt særpreg	12
§ 12. Søknadens innhold.....	13
§ 13. Beskyttelsens omfang	14
Kapittel IV. Fellesbestemmelser	15
§ 14. Krav til søker	15
§ 15. Søknadsbehandling mv.....	15
§ 16. Endring av produktforskrift	16
§ 17. Prioritetsbestemmelse.....	17
§ 18. Forholdet til yngre varemerker og fellesmerker.....	17
§ 19. Forholdet til eldre varemerker mm	18
§ 20. Innsigelse mot søknad om fastsettelse av produktforskrift	18
§ 21. Omprøving og domstolprøving av produktforskrift	19
§ 22. Godkjenning	19
§ 23. Konsumpsjon.....	19
§ 24. Verifikasjon.....	20
Kapittel V. Håndheving og klage mv.	20
§ 25. Tilsyn og delegering	20
§ 26. Klage	20
§ 27. Gebyr.....	21
§ 27a. Vederlag og erstatning	21
§ 28. Straff.....	22
§ 29. Ikrafttredelse.....	22

Innledning

Innledning

Formålet med forskriftsveilederen er å gi mer inngående forklaringer på og bedre forståelse av de ulike bestemmelsene i forskrift 5. juli 2002 nr 698 om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på næringsmidler (forskrift om beskyttede betegnelser).

Erfaringer fra EU har vist at opprinnelsesmerking som kombinerer kriterier for kvalitet med kriterier for geografisk opprinnelse, tradisjon og/eller særpreg, kan gi økt omsetning og lønnsomhet i alle ledd av verdikjeden. Disse positive erfaringene har vært vesentlige for utviklingen av den norske merkeordningen for beskyttelse av produktbetegnelser (varenavn).

Formål

Hovedformålet med merkeordningen er todelt. Det ene er å bidra til næringsutvikling og økt verdiskapning i norsk matproduksjon. Det andre er at merkeordningen skal bidra til å tilfredsstille forbrukernes ønsker om tilgang til kvalitetsprodukter og mulighet til å velge i et mangfold av produkter med variert karakter samt sikre pålitelig informasjon om produktets geografiske tilhørighet, tradisjon og særegne kvaliteter.

Merkeordningen gjør det mulig å oppnå rettslig vern av produktbetegnelser på næringsmidler som har en spesiell geografisk opprinnelse, tradisjon og særpreg. Med rettslig vern forstås at selve produktbetegnelsen gis en beskyttelse mot kopiering og etterligninger. Forskriften omfatter tre ulike typer betegnelser: Beskyttet opprinnelsesbetegnelse, Beskyttet geografisk betegnelse og Beskyttet tradisjonelt særpreg.

Ved tolkning av forskriften skal det ses hen til EUs tolkning og praktisering av regelverket på området.

Næringsmidler som har fått beskyttet en produktbetegnelse omfattes av øvrig gjeldende næringsmiddelregelverk.

Forvaltning av ordningen

Beskyttede betegnelser er en offentlig merkeordning som forvaltes av Mattilsynet. Mattilsynet godkjenner en søknad om beskyttelse av en produktbetegnelse ved å vedta en produktforskrift. KSL Matmerk har ansvaret for å behandle søknader og å informere og veilede om ordningen. KSL Matmerk kan også gi avslag på slike søknader. Mattilsynet skal føre tilsyn med at vedtatte produktforskrifter etterleves, og kan også utføre verifikasjoner.

Ytterligere informasjon om merkeordningen kan finnes på www.beskyttedebetnelser.no, og http://www.mattilsynet.no/mat/merking/beskyttede_betnelser. Nedenfor er det gitt kommentarer til de enkelte paragrafene i forskrift om beskyttede betegnelser.

Forskriften med kommentarer

Kapittel I. Formål, omfang og definisjoner

§ 1. Formål

Formålet med denne forskriften er å beskytte produktbetegnelser på næringsmidler ut fra opprinnelse, geografi og tradisjonelt særpreg, herunder sikre redelig omsetning av disse produktene.

Forskriften gjør det mulig å oppnå rettslig vern av produktbetegnelser (varenavn) på næringsmidler. Det vil si at produktbetegnelsen blir beskyttet mot kopiering og etterligninger. Se også § 10.

Et viktig formål med ordningen er å sikre redelig omsetning av næringsmidler. Redelighet innebærer at varene skal være det de utgir seg for å være. Forbrukerne skal ikke bli villedet med hensyn til produktets egenskaper, opprinnelse, sammensetning eller produksjonsmåte.

§ 2. Omfang og virkeområde

Forskriften gjelder for næringsmidler. Forskriften fastsetter vilkår for beskyttelse etter søknad av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg.

Unntatt fra forskriftens bestemmelser er opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser for vin, alkoholsterke og aromatiserte drikker mv., kildevann og naturlig mineralvann.

Reglene i forskriften gjelder også for utenlandske betegnelser.

Forskriften og forskrifter gitt i medhold av denne, vil stå tilbake for Norges folkerettslige forpliktelser.

Forskriften gjelder for alle produkter som defineres som næringsmidler i henhold til matloven. Dette innebærer at for eksempel både vilt og sjømat omfattes av ordningen.

Forskriften omfatter ikke næringsmidler som kildevann og naturlig mineralvann, eller næringsmidler som omfattes av vin- og spritforskriften. Produktbetegnelser for øl og sider (eple – eller pærevin) under 15 % vol kan beskyttes etter denne forskriften.

Utenlandske produsenter av næringsmidler kan søke om beskyttelse av produktbetegnelser i Norge etter denne forskriften.

Dersom denne forskriften eller forskrifter gitt i medhold av denne (produktforskrifter) kommer i strid med folkerettslige forpliktelser, må dette regelverket vike for de folkerettslige forpliktelsene.

§ 3. Definisjoner mv

I denne forskrift forstås ved:

- 1. sammenslutning: enhver organisasjon, avhengig av rettslig status, av primærprodusenter og/eller bearbeidere som samarbeider om samme næringsmiddel.**

Andre interessenter kan også inngå i sammenslutningen.

En sammenslutning slik som den defineres her kan omfatte både konserner, aksjeselskaper, sameier og andre former for forpliktende samarbeid. Selskaper med begrenset ansvar slik som AS og BA

(andelslag/samvirkelag) kan være en praktisk selskapsform i denne sammenhengen. Fortrinnsvis skal det delta primærprodusenter i sammenslutningen, men det er ikke et krav. Det må foreligge en skriftlig avtale hvor samarbeidet om næringsmidlet mellom de ulike aktørene fremkommer.

Med andre interessenter menes eksempelvis grossister, dagligvarekjeder, forbrukere eller andre som samarbeider om det aktuelle næringsmidlet.

2. produktforskrift: forskrift som gir produktspesifikasjonen for hvert enkelt næringsmiddel som har en beskyttet betegnelse etter denne forskrift.

Det vedtas en produktforskrift for hvert næringsmiddel som får beskyttet sin produktbetegnelse etter denne forskriften. Produktforskriften er en nærmere spesifisering av det aktuelle næringsmidlet, og skal inneholde opplysninger om hvilken type beskyttet betegnelse som er gitt, navn på søker og den beskyttede produktbetegnelsen, samt avgrensning av det geografiske området for produksjon, bearbeiding og/eller foredling, opplysninger om bl.a. krav til råvare og produksjonsmetode. I tillegg vil næringsmidlets tilknytning til området være beskrevet i et vedlegg til produktforskriften.

§ 4. Bruk av betegnelser og merker

Kun produsenter, foredlere eller andre som er gitt beskyttelse i henhold til denne forskrift, samt forskrifter gitt i medhold av den, kan benytte betegnelsene "beskyttet opprinnelsesbetegnelse" eller "beskytta opphavsnemning", "beskyttet geografisk betegnelse" eller "beskytta geografisk nemning", "beskyttet tradisjonelt særpreg" eller "beskytta tradisjonelt særpreg", det aktuelle merket med bokmål eller nynorsk tekst og det navn som er beskyttet i medhold av den særskilte produktforskrift.

Sammen med merking etter første ledd kan de nord- eller sørsamiske betegnelsene "suddjejuvvon álgonamahas" eller "vaarjelamme maadtoediejvese", "suddjejuvvon geográfalaš namahas" eller "vaarjelamme eatnemediejvese", "suddjejuvvon árbevirolaš erenoamášvuohta" eller "vaarjelamme vuekiediejvese", og det aktuelle merket med nord- eller sørsamisk tekst, benyttes.

En beskyttet produktbetegnelse, den aktuelle logoen og/eller tekstbetegnelsen, kan bare brukes av de som har fått vedtatt en produktforskrift etter denne forskriften. Logoene og tekstbetegnelsene skal bare brukes på emballasjen til og i omtale av det aktuelle næringsmidlet. Betegnelsene og logoene kan brukes i bokmålversjon eller i nynorskversjon. Dersom man ønsker å bruke de nord- eller sørsamiske betegnelsene eller logoene, skal disse komme i tillegg til bokmålversjonen eller nynorskversjonen.

Merket består av et figurmerke som er felles for de tre typene beskyttede betegnelser, og en tekst som vil variere avhengig av hvilken beskyttet betegnelse som er gitt. All bruk av logoene skal følge retningslinjer utarbeidet av KSL Matmerk og Mattilsynet.

Kapittel II. Opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser

§ 5. Beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser

En opprinnelsesbetegnelse for et næringsmiddel kan beskyttes dersom følgende vilkår er oppfylt:

- 1. betegnelsen må angi navnet på et område eller et bestemt sted,***
- 2. næringsmidlet som omsettes under betegnelsen må ha sin opprinnelse i dette området eller på dette sted,***

3. **næringsmidlets særegne kvalitet eller andre kjennetegn må hovedsakelig eller fullstendig kunne tilskrives området eller stedets geografiske miljø med dets naturbetingede og menneskelige faktorer, og**
4. **næringsmidlet må være endelig produsert, bearbeidet og foredlet i dette området eller på dette stedet.**

I denne bestemmelsen angis de vilkår som må være oppfylt for at et næringsmiddel skal kunne oppnå en beskyttet opprinnelsesbetegnelse.

§ 5 nr 1

For det første må næringsmidlets produktbetegnelse inneholde et geografisk navn. Det geografiske navnet kan enten være navnet på et bestemt sted eller et område som for eksempel en region, et fylke eller en landsdel. Under særlige omstendigheter kan dette også være et helt land.

Unntak fra dette vilkåret reguleres i § 6, første ledd.

§ 5 nr 2

Videre må næringsmidlet ha sin opprinnelse på dette området eller stedet der det er produsert. Med dette menes at næringsmidlet må kunne spores fra omsetningsstedet tilbake til det geografiske området som produktbetegnelsen angir. Det skal finnes et system for sporing av næringsmidlet, råvarer, fôr eller andre innsatsfaktorer som i henhold til produktforskriften skal komme fra det avgrensede geografiske området. At et næringsmiddel skal ha sin opprinnelse i det definerte geografiske området innebærer altså ikke at det må ha sitt historiske opphav i dette området.

§ 5 nr 3

Næringsmidlets særegne kvalitet eller andre kjennetegn må hovedsakelig eller fullstendig kunne tilskrives området eller stedets geografiske miljø med dets *naturbetingede og menneskelige faktorer*. *Naturbetingede faktorer* kan for eksempel være områdets klimatiske forhold, stedets jordsmonn og beiteforhold m.m. Med *Menneskelige faktorer* menes det lokale kunnskap og ferdigheter knyttet til produksjon, dyrking, bearbeiding, foredling, pakking m.m.

Næringsmidlets særegne kvalitet, omdømme eller andre kjennetegn må *hovedsakelig* eller *fullstendig* kunne tilskrives de naturbetingede og menneskelige faktorer. Det kreves her en meget nær sammenheng mellom næringsmidlets egenskaper og det område den er produsert i. Dette innebærer at man må dokumentere hvordan det geografiske miljø påvirker ferdigvaren. Her kan man vise til klimatiske forhold, stedets jordsmonn, spesielle produksjonsmetoder og lokal kunnskap og ferdigheter som viktige faktorer for hvorfor sluttproduktet blir som det blir, jf avsnittet ovenfor. Søker trenger ikke å være alene om å ha gunstige dyrkingsforhold (produksjonsforhold). Det vesentlige er om det er sammenheng mellom det geografiske miljøet og næringsmidlets egenskaper.¹ Det er imidlertid ikke nok å dokumentere at man har spesialisert seg på en type produksjon i et geografisk område, jf Guide to Community Regulations.²

Praksis i EU viser at det som en del av dokumentasjonen på at kriteriet om tilknytning er oppfylt, også vises til den historiske eller tradisjonelle tilknytningen produktet har til det geografiske området.

Det er også et krav at næringsmidlet skal ha *særegen kvalitet*. Forarbeidene viser i denne sammenheng til at merkeordningen skal omfatte spesialiserte matvarer av høy kvalitet³.

§ 5 nr 4

Et vesentlig vilkår for å oppnå en beskyttet opprinnelsesbetegnelse er at hele produksjonsprosessen, fra produksjon av råvarer (primærproduksjon) til foredling til ferdig næringsmiddel, skal skje på det angitte

¹ LMDs vedtak i klagesak om beskyttelse av Ringerikspotet som en opprinnelsesbetegnelse (11.10.2006)

² Guide to Community Regulations side 13 (august 2004), http://ec.europa.eu/agriculture/publi/gi/broch_en.pdf

³ Ot.prp.nr.85 (2000-2001) og Innst. O. nr 117 (2000-2001)

området eller stedet. Når det gjelder innsatsvarer, for eksempel fôr, må også dette i utgangspunktet komme fra det definerte geografiske området.

Norskprodusert kraftfôr inneholder 40-80% norsk korn, mens resten er importert korn, soya, mais og også delvis importert fiskemel. Mesteparten av det norske kornet produseres dessuten på Østlandet. Det vil derfor kunne være vanskelig å tilfredsstille kravet om lokal opprinnelse på fôret.

Praksis i EU åpner for at en viss % av fôret kan tas utenfra, men da først etter en nøye vurdering av den aktuelle sakens særegenhet for eksempel tilgang på fôr og fôrets betydning for næringsmidlets spesielle karakter. Praksis i EU viser at inntil 30 % av innsatsvarene kan komme fra andre områder⁴. Den vesentlige andelen av fôret må imidlertid alltid være produsert i det definerte geografiske området.

Norge skal følge EUs tolkning og praktisering også på dette området.⁵

Unntak fra dette vilkåret reguleres i § 6, 2. ledd.

§ 6. Unntak fra vilkårene i § 5

Et ikke-geografisk navn kan likevel beskyttes som opprinnelsesbetegnelse for et næringsmiddel, dersom navnet tradisjonelt er forbundet med et bestemt område eller sted. Øvrige vilkår i § 5 må være oppfylt.

Selv om råvarene i et næringsmiddel kommer fra et større eller annet område enn det området hvor det er bearbeidet kan en geografisk betegnelse beskyttes som opprinnelsesbetegnelse på tross av vilkårene i § 5 nr. 2, 3 og 4 dersom:

- 1. produksjonsområdet for råvaren er definert,***
- 2. det gjelder særlige betingelser for fremstilling av råvaren,***
- 3. det finnes en kontrollordning som sikrer at disse betingelsene er overholdt, og***
- 4. betegnelsen er et tradisjonelt kjennetegn og har et omdømme og en anseelse av usedvanlig karakter.***

Med råvarer menes i denne bestemmelsen levende dyr, kjøtt og melk.

Denne paragrafen lemper på kravene til beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse som er gitt i § 5. Dette gjelder kravene om geografisk navn og produksjonsområdet til råvaren.

§ 6, 1. ledd

Dersom det kan godtgjøres at navnet på et næringsmiddel (produktbetegnelsen) tradisjonelt er forbundet med et bestemt område eller sted, skal det kunne beskyttes som opprinnelsesbetegnelse selv om navnet ikke inneholder en angivelse av dette bestemte området eller stedet. Eksempelvis kan dette gjelde for næringsmidler som har et spesielt omdømme som kan knyttes til et bestemt område eller sted.

Et eksempel fra Norge er Skjenning som har oppnådd en beskyttet opprinnelsesbetegnelse⁶. Skjenning er kjent som et festflatbrød fra Inn-Trøndelag.

⁴ Chevrotin, PDO (Frankrike), http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

⁵ Mattilsynets uttalelse om råvarers opprinnelse (20. august 2004)

⁶ http://www.beskyttedebetegnelser.no/seksjoner/godkjente_produkter

§ 6, 2. ledd

Ett av vilkårene for å oppnå en beskyttet opprinnelsesbetegnelse er at hele produksjonsprosessen skjer i et nærmere definert geografisk område. Gitt at alle vilkårene i § 6, 2. ledd er oppfylt kan imidlertid et næringsmiddel oppnå en beskyttet opprinnelsesbetegnelse selv om råvarene kommer fra et større eller et annet område enn det området hvor videre bearbeiding og foredling skjer. De råvarer som kommer inn under dette unntaket er levende dyr, kjøtt og melk.

For at et slikt unntak skal kunne gis stilles det strenge krav både til råvare og næringsmiddel. Kravene angis i § 6, 2. ledd punkt 1-4.

I disse to unntakstilfellene må likevel alle de andre kravene i § 5 være oppfylt.

Et eksempel fra EU er Prosciutto di Parma (Italia)⁷.

§ 7. Beskyttelse av geografiske betegnelser

En geografisk betegnelse for et næringsmiddel kan beskyttes dersom følgende vilkår er oppfylt:

- 1. betegnelsen må angi navnet på et område eller et bestemt sted,**
- 2. næringsmidlet som omsettes under betegnelsen må ha sin opprinnelse i dette området eller på dette bestemte sted,**
- 3. næringsmidlets særegne kvalitet, omdømme eller egenskaper, kan tilskrives den geografiske opprinnelsen, og**
- 4. næringsmidlet er produsert, bearbeidet eller foredlet i det definerte geografiske området.**

Her angis de vilkår som må være oppfylt for at et næringsmiddel skal kunne oppnå en beskyttet geografisk betegnelse.

Vilkårene for å oppnå en beskyttet opprinnelsesbetegnelse (§ 5) og en beskyttet geografisk betegnelse (§7) kan synes å være ganske like. Imidlertid skiller vilkårene seg fra hverandre på to vesentlige punkter. Dette gjelder punktene 3 og 4, hvor vilkårene i punkt 3 og 4 i § 5 er vesentlig strengere enn de tilsvarende punktene i § 7.

§ 7 nr 1

Også for en beskyttet geografisk betegnelse må næringsmidlets produktbetegnelse inneholde et geografisk navn, se kommentarene til § 5 nr 1 side 6.

§ 7 nr 2

Næringsmidlet må ha sin opprinnelse på dette området eller stedet. Med dette menes på samme måte som for opprinnelsesbetegnelser at næringsmidlet må kunne spores fra omsetningsstedet tilbake til det geografiske området som produktbetegnelsen angir, se kommentarene til § 5 nr 2 side 6.

§ 7 nr 3

Videre må næringsmidlets særegne kvalitet, omdømme eller andre egenskaper kunne tilskrives den geografiske opprinnelsen. Det må være en objektiv tilknytning mellom faktorer i det geografiske området og faktorer ved produktet. Kravet til tilknytning er imidlertid svakere enn kravet til tilknytning ved beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser. Det stilles krav om en kopling mellom produktet og det geografiske området, men

⁷ http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

det er ikke et krav om at forholdene i det geografiske området alene gir produktet et særpreg. Det er videre tilstrekkelig at tilknytningen finnes i ett ledd av produksjonsfasen.⁸

For en beskyttet geografisk betegnelse kan det dessuten være tilstrekkelig at næringsmidlet har et spesielt omdømme som kan knyttes til det definerte geografiske området. Med dette menes at forbruker må forbinde næringsmidlet med stedet/området. Forbrukerundersøkelser eller relevant litteratur kan eventuelt bekrefte en slik tilknytning.

Geografisk miljø omfatter også her både *naturbetingede* og *menneskelige* faktorer. *Naturbetingede faktorer* kan for eksempel være områdets klimatiske forhold, stedets jordsmonn og beiteforhold m.m. *Menneskelige faktorer* kan være lokal kunnskap og ferdigheter knyttet til produksjon, dyrking, bearbeiding, foredling, pakking m.m.

§ 7 nr 4

Det siste vilkåret for å kunne oppnå en beskyttet geografisk betegnelse er at enten produksjonen av råvarene, bearbeidingen eller foredlingen av næringsmidlet skal skje i det definerte geografiske området. Her er det tilstrekkelig at ett av trinnene i produksjonsprosessen skjer i det definerte geografiske området. Selv om råvarene kan produseres et annet sted enn i det definerte geografiske området, må det i søknaden gis opplysninger om hvor råvarene kommer fra.

Eksempler fra EU på en beskyttet geografisk betegnelse er Scottish Farmed Salmon (Storbritannia) og Danablu (Danmark)⁹. Eksempler fra Norge er Hardangereple og Ishavsørøye Vesterålen¹⁰.

§ 8. Navn og betegnelser som ikke kan beskyttes

Betegnelser som angir næringsmidlets art kan ikke beskyttes. Med dette siktes det til navnet på et næringsmiddel som, selv om det henviser til stedet eller området der næringsmidlet først ble fremstilt og brakt i handelen, er blitt en fellesbetegnelse for næringsmidlet.

For å fastslå om en betegnelse er blitt en artsbetegnelse, tas det hensyn til alle faktorer, spesielt de faktiske forhold der navnet har sin opprinnelse og der det anvendes, og relevante forskrifter.

Betegnelser som kan forveksles med navnet på en plantesort eller en dyrerace og derfor vil kunne villede offentligheten med hensyn til næringsmidlets virkelige opprinnelse, kan ikke beskyttes som opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse.

Noen typer betegnelser kan ikke beskyttes som opprinnelsesbetegnelser eller geografiske betegnelser.

§ 8, 1. og 2. ledd

Betegnelser som har blitt fellesbetegnelser for en type næringsmiddel, såkalte generiske betegnelser, kan ikke gis en beskyttelse i henhold til dette regelverket. Dette gjelder selv om navnet henviser til det stedet eller området der næringsmiddelet først ble fremstilt og brakt i handelen. Dersom navnet har blitt en fellesbetegnelse for næringsmidlet som sådan, er navnet også blitt en betegnelse av næringsmidlets art. Produktbetegnelser regulert i særforrifter kan ikke gis en beskyttelse i henhold til denne bestemmelsen¹¹. Gudbrandsdalsost kan for eksempel ikke oppnå en beskyttelse i henhold til denne merkeordningen fordi denne osten reguleres av en særforrift.

§ 8, 3. ledd

Heller ikke betegnelser som kan forveksles med navnet på en plantesort eller en dyrerace kan beskyttes. Begge vilkårene i bestemmelsen må være oppfylt for at 3. ledd skal komme til anvendelse. For det første må

⁸ LMDs Vedtak i klagesak om beskyttelse av Rakfisk fra Valdres som en beskyttet geografisk betegnelse (23.10.2006)

⁹ http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

¹⁰ http://www.beskyttedebetnelser.no/seksjoner/godkjente_produkter

¹¹ SNTs høring vedr. utkast til forskrift om beskyttede betegnelser (11.10.2001)

betegnelsen kunne *forveksles* med navnet på en plantesort eller dyrerase, og for det andre må betegnelsen kunne *villede* offentligheten med hensyn til opprinnelse.

Når det gjelder vurderingen av hvorvidt en betegnelse anses som en sort i denne sammenhengen praktiseres det i EU slik at sortsnavn som ikke er registrert i en offisiell sortsliste kan beskyttes uten at det faller inn under denne bestemmelsen. I Norge er det ikke avgjørende at en sort ikke er oppført i Norsk offisiell sortsliste¹². En betegnelse kan med andre ord anses som et sortsnavn selv om den ikke er registrert som en sort i Norge. I de tilfeller hvor betegnelsen er identisk med et sortsnavn kan også betegnelsen *forveksles* med et sortsnavn. Et eksempel på dette er Ringerikspotet som ble vurdert å være et sortsnavn selv om den ikke var registrert i Norsk offisiell sortsliste.

Dersom betegnelsen ikke er et sortsnavn blir vurderingen om navnet er så likt navnet på en plantesort at disse kan forveksles.

Når det gjelder dyreraser forholder man seg foreløpig til offentlige og tilsvarende private registre over ulike raser som finnes i Norge.

Det andre spørsmålet er om en betegnelse kan *villede* offentligheten med hensyn til opprinnelse. Dersom det finnes produksjon av det angjeldende næringsmiddel andre steder, så vil en beskyttelse av betegnelsen kunne være villedende med hensyn til næringsmidlets opprinnelse.¹³ Det har ikke vært formålet med ordningen å gi enerett til bruk av sortsnavn og dermed utelukke dyrking av en sort andre steder. Det samme må man anta vil gjelde dyreraser. Når man ikke kan gi enerett til bruk av sortsnavn/dyreraser kan man heller ikke beskytte et sortsnavn/dyrerase fordi dette vil være en situasjon som vil være *villedende* i henhold til § 8, 3. ledd¹⁴.

Eksempel på en mulig forveksling med en plantesort eller dyrerase i EU er det franske navnet "Abondance" som ble registrert som en beskyttet opprinnelsesbetegnelse selv om dette også er betegnelsen på en dyrerase. Det ble vurdert at det ikke kunne oppstå noen forveksling mellom osten og dyrerasen¹⁵.

§ 9. Søknadens innhold

Søknad om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser skal inneholde;

- 1. næringsmidlets varebetegnelse inkludert opprinnelsesbetegnelsen eller den geografiske betegnelsen,**
- 2. en beskrivelse av næringsmidlet med opplysninger om råvarer, de viktigste fysiske, kjemiske, mikrobiologiske eller organoleptiske egenskaper,**
- 3. en avgrensning av det geografiske området samt, dersom det er relevant, opplysninger som viser at kravene i § 6 er oppfylt,**
- 4. opplysninger som bekrefter at næringsmidlet stammer fra det angitte geografiske området, jf §§ 5 eller 7,**
- 5. en beskrivelse av hvilken metode som er benyttet ved fremstilling av næringsmidlet samt, dersom det er relevant, opplysninger om den opprinnelige, tradisjonelle metoden i området. Pakkingen skal beskrives dersom søker kan fastslå og godtgjøre at det er avgjørende for næringsmidlets kvalitet, sporbarhet og kontroll at pakkingen skjer innenfor det avgrensede geografiske området,**

¹² LMDs vedtak i klagesak om beskyttelse av Ringerikspotet som en opprinnelsesbetegnelse (11.10.2006)

¹³ LMDs vedtak i klagesak om beskyttelse av Ringerikspotet som en opprinnelsesbetegnelse (11.10.2006)

¹⁴ LMDs vedtak i klagesak om beskyttelse av Ringerikspotet som en opprinnelsesbetegnelse (11.10.2006)

¹⁵ Guide to Community Regulations (august 2004), http://ec.europa.eu/agriculture/publi/gi/broch_en.pdf

6. angivelse av faktorer som bekrefter tilknytning til det geografiske miljø eller den geografiske opprinnelse jf §§ 5 eller 7, og

7. forslag til merking av produktet.

En søknad om beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse skal inneholde opplysninger om søker og hvilken type beskyttet betegnelse det søkes om. I tillegg skal søker gi opplysninger om næringsmidlet i samsvar med punktene 1 til og med 7. Nødvendig dokumentasjon må legges ved søknaden. Kravet til dokumentasjon vil variere fra søknad til søknad, avhengig av de påstander som fremsettes i søknaden og hvilken betegnelse det søkes om beskyttelse for. Eksempel på dokumentasjon kan være kopi av eller referanser til forskningsrapporter, sensoriske tester, historiebøker, klimaundersøkelser, kart, leksikon, gamle kokebøker eller lignende. Avisartikler, annonser, menyer, reklameplakater og bilder kan også brukes som dokumentasjon.

Det er utarbeidet en egen søknadsveileder med nærmere beskrivelse av de ulike punktene ¹⁶.

§ 10. Beskyttelsens omfang

Opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser er beskyttet mot;

- 1. enhver direkte eller indirekte bruk av en beskyttet betegnelse for næringsmidler som ikke tilfredsstiller kravene i den aktuelle produktforskriften, dersom næringsmidlene kan sammenlignes med de næringsmidler som er beskyttet under denne betegnelsen, eller dersom bruken av betegnelsen innebærer utnyttelse av den beskyttede betegnelsens omdømme,**
- 2. enhver urettmessig bruk, etterligning eller antydning, selv om næringsmidlets virkelige opprinnelse er angitt, eller hvis den beskyttede betegnelsen er anvendt i oversettelse eller fulgt av uttrykk som "art", "type", "måte", "som fremstilt i", "etterligning", eller "lignende",**
- 3. enhver annen form for uriktig eller villedende angivelse av næringsmidlets opphav, opprinnelse, art og hovedegenskaper på pakningen og emballasje, i reklame eller i dokumenter for de aktuelle næringsmidlene, samt anvendelse av emballasje som kan gi et feilaktig inntrykk av opprinnelse, og**
- 4. enhver annen form for praksis, som kan villedende offentligheten med hensyn til næringsmidlets virkelige opprinnelse.**

Når en beskyttet betegnelse inneholder en artsbetegnelse, er det likevel tillatt å bruke artsbetegnelsen på lignende næringsmidler.

Beskyttede betegnelser kan ikke bli artsbetegnelser.

Rett til betegnelse gir ikke innehaveren rett til å nekte andre å bruke sitt navn eller firma eller sin adresse i næringsvirksomhet i samsvar med god forretningsskikk.

§ 10 viser hvilket juridisk vern en beskyttet betegnelse nyter godt av.

Alle produsenter som har oppnådd en beskyttet opprinnelsesbetegnelse eller beskyttet geografisk betegnelse regnes som rettmessige brukere av en beskyttet produktbetegnelse. Dette omfatter ikke bare opprinnelige søkere, men også produsenter som oppfyller kriteriene i produktforskriften og som har fått en godkjenning i ettertid i henhold til forskriftens § 22.

¹⁶ <http://www.beskyttedebetnelser.no/seksjoner/soknad>

§ 10, 1.ledd

En beskyttet opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse er beskyttet mot kopiering og etterligninger av produktbetegnelsen. Det gjelder også selv om næringsmidlets virkelige opprinnelse er angitt eller den beskyttede betegnelsen følges av uttrykk som "art", "type", "måte", "som fremstilt i", "etterligning", eller "lignende". Det juridiske vernet gir også en beskyttelse mot enhver form for praksis som kan villede offentligheten med hensyn til et næringsmidlets virkelige opprinnelse.

§ 10, 3. ledd

Beskyttede produktbetegnelser kan ikke bli artsbetegnelser, det vil si at de ikke kan gi navn til nye plantesorter eller dyreraser.

§ 10, 4.ledd

Selv om man har fått en beskyttet betegnelse medfører ikke dette at man kan nekte andre å bruke sitt eget navn, firma eller adresse i næringsvirksomhet. Men dersom navn, firma eller adresse skrives på den samme måten som den beskyttede betegnelsen, eller på en annen måte fremheves som kjennetegn ved produktet vil dette kunne være i strid med god forretningsskikk og kan nektes brukt.

Forsettelig bruk av en beskyttet betegnelse i strid med forskriftens bestemmelser kan strafferettslig forfølges, se kommentarene til § 28.

Kapittel III. Vilkår for beskyttelse av tradisjonelt særpreg

§ 11. Beskyttelse av betegnelser for tradisjonelt særpreg

Tradisjonelt særpreg er et kjennetegn som klart skiller et næringsmiddel fra andre lignende næringsmidler i samme kategori. Næringsmidlets utseende anses ikke som et slikt kjennetegn. Særpreget kan ikke utelukkende være en kvantitativ eller kvalitativ sammensetning eller en produksjonsmåte som er gitt i forskrift eller standard, med mindre forskriften eller standarden er utarbeidet for å definere et særpreg.

En betegnelse for tradisjonelt særpreg for et næringsmiddel kan beskyttes dersom følgende vilkår er oppfylt:

- 1. næringsmidlet må være fremstilt av tradisjonelle råvarer, ha en tradisjonell sammensetning, eller ha en produksjons- eller bearbeidingsmåte som gjenspeiler den tradisjonelle produksjons- eller bearbeidingsmåten,*
- 2. navnet i seg selv må være særpreget og tradisjonelt, eller uttrykke næringsmidlets særpreg. Geografiske navn kan beskyttes så fremt de ikke er beskyttet etter kapittel III.*

Et navn som uttrykker særpreg i henhold til bestemmelsene her kan ikke beskyttes hvis det;

- 1. utelukkende henviser til generelle påstander som anvendes for en kategori av næringsmidler, eller til påstander som omfattes i en særforordning,*
- 2. er villedende, for eksempel at det henviser til et innlysende kjennetegn ved produktet, eller ikke svarer til produktspesifikasjonen eller til forbrukernes forventninger basert på produktets særlige kjennetegn.*

En betegnelse for tradisjonelt særpreg kan ikke beskyttes dersom næringsmidlets særpreg beror på geografisk opprinnelse, eller utelukkende skyldes anvendelse av en teknologisk fornyelse.

Dette er den tredje typen betegnelse som det er mulig å få beskyttet i henhold til denne forskriften.

For å få beskyttet en betegnelse for tradisjonelt særpreg stilles det krav både til næringsmidlet og til navnet, men det er ikke et krav om tilknytning til et definert geografisk område.

§11, 2. ledd nr 1 og 1. ledd

Når det gjelder *næringsmidlet* er det et krav at det må ha et tradisjonelt aspekt, enten ved at næringsmidlet er fremstilt av tradisjonelle råvarer, eller har en tradisjonell sammensetning eller har en produksjons- og/eller bearbeidingsmåte som bygger på en tradisjonell produksjons og/eller bearbeidingsform. Men i tillegg til dette er det et krav at produktet må skille seg fra andre produkter i kraft av sitt særpreg. Man må foreta en sammenligning med andre produkter i samme kategori og dokumentere at det omsøkte næringsmidlet er forskjellig. Dette kan for eksempel være smak eller bruk av spesielle råvarer.

§ 11, 2. ledd nr 2

Når det gjelder krav til næringsmidlets *navn*, så er det to alternativer. Enten kan navnet i seg selv være særpreget **og** tradisjonelt. At navnet er særpreget vil si at det klart atskiller seg fra andre navn og ofte vil være umulig å oversette. Det må i tillegg være et tradisjonelt navn, dvs et navn som har vært i bruk over tid. Den andre muligheten er at navnet uttrykker næringsmidlets særpreg, for eksempel "frilandssvin". Navnet kan ikke ha noe geografisk navn som er beskyttet fra før etter kapittel II (opprinnelsesbetegnelser og geografiske betegnelser). Det er ikke et krav at produktbetegnelsen skal ha et geografisk element.

Et navn som uttrykker særpreg som utelukkende henviser til en kategori av næringsmidler kan ikke beskyttes. Det samme gjelder produktnavn som omfattes av en særforord. Et navn som uttrykker særpreg kan heller ikke beskyttes dersom navnet er villedende i forhold til produktet.

Inn under denne bestemmelsen går ikke særpreg som skyldes:

- næringsmidlets utseende eller en spesiell innpakning av produktet
- en komposisjon eller en produksjonsmåte som ivaretar obligatoriske krav eller frivillige standarder med mindre standarden er utarbeidet for å definere et særpreg
- et spesielt opphav eller geografisk opprinnelse
- bruk av ny teknologi

Vilkårene skal gi uttrykk for grunnprinsippet i beskyttet tradisjonelt særpreg, nemlig at man ved en slik beskyttelse skal differensiere næringsmidlet fra massen som en faktor for konkurranseevne. Denne differensieringen skjer da ikke på grunn av geografiske elementer, men på grunn av produktets særpreg.

Eksempler på godkjente betegnelser med tradisjonelt særpreg i EU er Falukorv (Sverige) og Mozzarella (Italia)¹⁷.

§ 12. Søknadens innhold

En søknad om beskyttelse av betegnelser for tradisjonelt særpreg skal inneholde;

- 1. næringsmidlets varebetegnelse inkludert betegnelsen for tradisjonelt særpreg,***
- 2. en beskrivelse av produksjonsmetoden sammen med opplysninger om beskaffenhet og egenskaper hos råvarer, benyttede ingredienser eller tilberedningsmetoden med henblikk på næringsmidlets særpreg,***
- 3. en beskrivelse av forhold som gjør det mulig å bedømme den tradisjonelle karakter som omhandles i § 11 annet ledd nr. 1,***

¹⁷ http://ec.europa.eu/agriculture/foodqual/quali1_en.htm

4. en beskrivelse av næringsmidlets særlige kjennetegn med angivelse av dets viktigste fysiske, kjemiske, mikrobiologiske eller organoleptiske egenskaper som har sammenheng med særpreget, og

5. minimumskrav og prosedyrer for produktkontroll

En søknad om beskyttelse av en betegnelse for tradisjonelt særpreg skal i tillegg til opplysninger om søker inneholde opplysninger i henhold til punktene 1 til og med 5. Nødvendig dokumentasjon må legges ved søknaden. Kravet til dokumentasjon vil variere fra søknad til søknad. Dokumentasjon på næringsmidlets særpreg og tradisjonelle karakter samt informasjon om produktbetegnelsen vil være essensielt. Eksempler på dokumentasjon er kopi av eller referanser til forskningsrapporter, historiebøker, leksikon, gamle kokebøker eller lignende. Avisartikler, annonser, menyer, reklameplakater og bilder kan også brukes som dokumentasjon.

Det er utarbeidet en egen søknadsveileder med nærmere beskrivelse av disse punktene.

§ 13. Beskyttelsens omfang

Betegnelser for tradisjonelt særpreg skal beskyttes mot enhver praksis, som vil kunne villede forbrukerne. Dette omfatter bl.a. å tillegge næringsmidler en beskyttelse som de ikke har.

Betegnelsen for tradisjonelt særpreg sammen med merket som er omhandlet i § 4 er forbeholdt næringsmidler som oppfyller vilkårene i den særskilte produktforskriften.

Navnet som sådan er forbeholdt næringsmidler som oppfyller vilkårene i den aktuelle produktforskriften bare når:

- 1. sammenslutningen har anmodet om det i sin søknad, og**
- 2. det ikke fremkommer under behandlingen av søknaden at navnet anvendes på lovlig måte, er anerkjent og er av økonomisk betydning for lignende næringsmidler.**

Rett til betegnelsen gir ikke innehaveren rett til å nekte andre å bruke sitt navn eller firma eller sin adresse i næringsvirksomhet i samsvar med god forretningsskikk.

En betegnelse for tradisjonelt særpreg er beskyttet mot misbruk som kan villede forbrukerne.

Betegnelsen "beskyttet tradisjonelt særpreg" og det tilhørende merket kan kun brukes på næringsmidler som tilfredsstiller kravene i den aktuelle produktforskriften.

Næringsmidlets navn/produktbetegnelse er imidlertid bare forbeholdt de næringsmidler som tilfredsstiller kravene i den aktuelle produktforskriften. Dette gjelder kun såfremt sammenslutningen har bedt om dette (eksklusivitet) i søknaden. En forutsetning for at produktbetegnelsen skal kunne forbeholdes de næringsmidler som tilfredsstiller kravene i den aktuelle produktforskriften er dessuten at det gjennom søknadsbehandlingen ikke har kommet frem at navnet allerede brukes på lovlig måte, er anerkjent og av økonomisk betydning for andre lignende næringsmidler.

Selv om man har fått en beskyttet betegnelse medfører ikke dette at man kan nekte andre å bruke sitt eget navn, firma eller adresse i næringsvirksomhet. Men dersom navn, firma eller adresse for eksempel skrives på den samme måten som den beskyttede betegnelsen, eller på en annen måte fremheves som kjennetegn ved produktet kan dette være i strid med god forretningsskikk og dermed ulovlig.

Kapittel IV. Fellesbestemmelser

§ 14. Krav til søker

Enhver sammenslutning kan søke om at det fastsettes en forskrift (produktforskrift) om beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse, geografisk betegnelse eller betegnelse for tradisjonelt særpreg.

En fysisk eller juridisk person som ikke er en sammenslutning, kan i særskilte og velbegrunnede tilfeller søke om at det fastsettes en produktforskrift dersom følgende vilkår er oppfylt:

- 1. personene er den eneste eksisterende produsent i det avgrensede geografiske området, og**
- 2. det finnes faste og vedvarende lokale metoder som kun benyttes av vedkommende person, og**
- 3. det avgrensede området har kjennetegn som er vesensforskjellige fra de omkringliggende områders eller produktets kjennetegn er forskjellige.**

I utgangspunktet kan bare sammenslutninger søke om å få beskyttet en av disse betegnelsene, se § 3 for definisjon av begrepet "sammenslutning".

Det er gitt unntak fra dette kravet, slik at en enkeltperson (fysisk person) eller en juridisk person som ikke er en sammenslutning i spesielle tilfeller også kan søke. En juridisk person er et rettssubjekt som uten å være en fysisk person kan ha rettigheter og plikter og foreta rettsstiftende handlinger, som for eksempel organisasjoner, aksjeselskaper og andre selskaper. I slike tilfeller må det kunne vises til at denne personen/virksomheten er den eneste produsenten av dette næringsmidlet i det aktuelle området, at produksjonsmetoden er lokal og tradisjonell og bare brukes av den aktuelle personen/virksomheten, og at det geografiske området er vesentlig forskjellig fra de områdene som ligger rundt eller at kjennetegnene til det aktuelle produktet er forskjellig fra andre lignende produkter.

§ 15. Søknadsbehandling mv

Det kan kun søkes for næringsmidler som søker selv fremstiller, bearbeider eller foredler.

Søknad om fastsettelse av en produktforskrift skal innleveres til Mattilsynet eller den instans som Mattilsynet bemyndiger til å forestå søknadsbehandling.

Dersom en søknad ikke er i samsvar med kravene i henholdsvis § 9 eller § 12 eller det for øvrig er noe til hinder for å behandle søknaden, skal søkeren gis melding om dette. Søkeren skal gis en passende frist til å svare og i tilfelle rette manglene.

Mangler ved søknaden skal ikke være til hinder for at søknaden anses som innlevert den dagen da søknaden kom inn til Mattilsynet eller den instans som Mattilsynet bemyndiger, forutsatt at manglene blir rettet innen en fastsatt frist.

Unnlater søkeren innen fristens utløp å uttale seg eller rette mangelen, skal søknaden henlegges. Behandlingen av søknaden gjenopptas dersom søkeren innen to måneder etter utløpet av fristen uttaler seg eller retter mangelen. Gjenopptagelse gis bare en gang under behandlingen av søknaden. Har søkeren svart på meldingen innen den fastsatte fristen, men det fremdeles hefter mangler ved søknaden, skal søknaden avslås med mindre Mattilsynet eller den instans Mattilsynet bemyndiger finner at søkeren bør få ny melding med ny frist.

Utkast til produktforskrift kunngjøres i Norsk varemerketidende og sendes på alminnelig høring.

Dersom Mattilsynet finner at alle vilkår er oppfylt, skal Mattilsynet fastsette en produktforskrift. Forskriften skal kunngjøres i Norsk Lovtidend og i Norsk varemerketidende.

Søknader sendes til KSL Matmerk som har fått delegert myndighet til å saksbehandle søknader frem til innstilling til Mattilsynet. KSL Matmerk har også myndighet til å gi avslag på søknader. Mattilsynet foretar den endelige godkjenningen av en søknad ved å vedta en produktforskrift.

En søknad anses innlevert den dagen den mottas hos KSL Matmerk. Dette gjelder også selv om søknaden er mangelfull. Ved mottak av søknad vil krav om innbetaling av gebyr bli oversendt søker, jf § 27.

Søknader om beskyttede betegnelser skal vurderes i henhold til kravene i §§ 9 eller 12. Søker får mulighet til å utbedre eventuelle mangler, men en søknad henlegges dersom søker ikke gir tilbakemelding innen den gitte tidsfristen.

Vurderes søknaden å tilfredsstillere forskriftens krav sendes et utkast til produktforskrift ut på offentlig høring. Aktuelle høringsparter vurderes fra sak til sak, men skal minst omfatte offentlige myndigheter og næringsmiddelprodusenter i det aktuelle geografiske området, og tilsvarende i de kommuner som grenser opp mot dette området. Også landsdekkende produsenter og produsentorganisasjoner skal høres. For beskyttet tradisjonelt særpreg vil høringsparter kunne være spredt rundt omkring i landet, og ikke bare i det geografiske området søkerne tilhører. Høringsfristen er normalt 3 måneder. Samtidig med at utkastet til produktforskrift sendes på høring, kunngjøres denne i Norsk varemerketidende. I tillegg legges informasjonen ut på merkeordningens internettside www.beskyttedebetegnelser.no under "Aktualiteter og høringer". Internett siden www.beskyttedebetegnelser.no er et samarbeid mellom Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og KSL Matmerk.

Dersom det kommer innsigelser (jf § 20) under høringsrunden skal KSL Matmerk fatte enkeltvedtak på om innsigelsen tas til følge eller ikke. Dersom innsigelsen ikke får medhold, er det mulig å påklage vedtaket til Mattilsynet. Klagefristen er i henhold til forvaltningsloven 3 uker.

Dersom innsigelsene ikke gir grunnlag for å avslå søknaden, oversendes utkast til produktforskrift til Mattilsynet for endelig behandling. Ved en godkjenning vedtas den aktuelle produktforskriften.

Den vedtatte produktforskriften skal kunngjøres i Norsk varemerketidende og på Lovdata. En godkjenning blir også offentliggjort på internettsiden www.beskyttedebetegnelser.no.

En godkjenning gir søker rett til å bruke den aktuelle beskyttede betegnelsen og den tilhørende logoen i merkingen og markedsføringen av det aktuelle næringsmidlet.

§ 16. Endring av produktforskrift

Dersom teknikk og vitenskap endres eller det reiser seg behov for å omdefinere et geografisk område, kan opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere av en beskyttet opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse søke Mattilsynet om endring av produktforskrift om beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse.

Opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere kan søke Mattilsynet om endring av produktforskrift om beskyttelse av betegnelse for tradisjonelt særpreg.

Søknader etter første og annet ledd kunngjøres i Norsk varemerketidende og sendes på alminnelig høring. Dersom det fremsettes innsigelser fra andre som rettmessig produserer eller bearbeider produkter som dekkes av produktforskriften, kan den ikke endres.

Endret produktforskrift kunngjøres i Norsk varemerketidende. Forskriftsendringen kunngjøres ikke i Norsk Lovtidend.

Det er mulig å søke om å få endret en allerede vedtatt produktforskrift. Det må antas at en endring etter denne bestemmelsen ikke kan innebære en endring av næringsmidlets produktbetegnelse eller deler av produktbetegnelsen.

§ 16, 1. ledd

For en beskyttet opprinnelsesbetegnelse og geografisk betegnelse kan det bare søkes om endring av produktforskriften dersom produksjonsteknikk og vitenskap endres, eller det definerte geografiske området må endres.

Det er kun rettmessige brukere av en beskyttet betegnelse som kan søke om en slik endring av den aktuelle produktforskriften. Med rettmessige brukere menes alle som har søkt om en beskyttet betegnelse og blitt godkjent av Mattilsynet.

§ 16, 2. ledd

Alle rettmessige brukere av en beskyttet betegnelse for tradisjonelt særpreg kan søke om endring av en slik produktforskrift. Man kan søke om endring av alle faktorer i den vedtatte produktforskriften. Med rettmessige brukere menes også her alle som har søkt om en beskyttet betegnelse og blitt godkjent av Mattilsynet.

§ 16, 3. ledd

En søknad om endring av en produktforskrift skal kunngjøres i Norsk varemerketidende og sendes på høring. Vedtatte endringer kunngjøres den nye produktforskriften i Norsk varemerketidende. Samme informasjon legges også ut på internettsiden www.beskyttedebetegnelser.no.

En søknad om endring av produktforskrift godkjennes ikke dersom det kommer innsigelser fra andre som på lovlig måte produserer i henhold til denne produktforskriften.

§ 17. Prioritetsbestemmelse

Dersom det til samme tid foreligger flere søknader om fastsettelse av produktforskrift for identiske eller forvekslebare betegnelser, skal den søknaden som først inkom til Mattilsynet eller til den instans som er bemyndiget av Mattilsynet til å foreta søknadsbehandlingen, ha fortrinnsrett.

Teoretisk kan det skje at det samtidig foreligger flere søknader om beskyttelse av like/lignende produktbetegnelser. I slike tilfeller skal den søknaden som først ble registrert mottatt behandles først.

§ 18. Forholdet til yngre varemerker og fellesmerker

Et varemerke eller fellesmerke kan ikke registreres dersom merket, når det brukes i næringsvirksomhet, ville være egnet til å forveksles med en betegnelse som er beskyttet etter en produktforskrift, dersom søknaden om registrering av merket er innlevert etter at søknad om fastsettelse av produktforskrift er innlevert etter forskriften her.

Denne bestemmelsen regulerer forholdet mellom varemerkeloven/fellesmerkeloven og forskrift for beskyttede betegnelser. I de tilfeller hvor man ønsker å registrere et varemerke/fellesmerke og en beskyttet betegnelse for samme eller lignende næringsmidler som er egnet til å forveksles, må en søknad om registrering av et varemerke/fellesmerke vike dersom en søknad om beskyttet betegnelse allerede er innlevert. Her gjelder prinsippet først i tid, best i rett.

Dersom et slikt varemerke likevel blir registrert og dette oppdages kan innehaveren av den beskyttede betegnelsen henvende seg til Patentstyret og be om at registreringen av varemerket eller fellesmerket blir opphevet.

Dersom en innehaver av en beskyttet betegnelse også ønsker å registrere produktbetegnelsen i varemerkeregisteret, kan han selv samtykke til det.

§ 19. Forholdet til eldre varemerker mm

Det kan ikke fastsettes produktforskrift om beskyttelse av en betegnelse dersom det på bakgrunn av et varemerkes eller fellesmerkes omdømme, anseelse og varigheten av anvendelsen vil kunne villede forbrukere med hensyn til produktets virkelige opprinnelse.

En opprinnelsesbetegnelse, geografisk betegnelse eller betegnelse for tradisjonelt særpreg kan ikke beskyttes dersom det fra før finnes et varemerke eller fellesmerke som:

- 1. er identisk med eller ligner på opprinnelsesbetegnelsen eller den geografiske betegnelsen, og**
- 2. gjelder for et samme eller lignende næringsmiddel, og**
- 3. kan villede forbrukere med hensyn til næringsmidlets virkelige opprinnelse, og**
- 4. er registrert eller søkt registrert før datoen for innkommet søknad om beskyttelse av en opprinnelsesbetegnelse eller geografisk betegnelse eller betegnelse for tradisjonelt særpreg i henhold til denne forskriften.**

Bestemmelsene her får tilsvarende anvendelse for vernede firma og andre forretningskjennetegn, planteforedlerretter og vernede personnavn.

Man kan ikke oppnå en beskyttet betegnelse dersom dette medfører en fare for at forbruker kan villedes med hensyn til næringsmidlets opprinnelse. Dette gjelder for det første hvor det fra før finnes et varemerke eller fellesmerke som ut fra sitt omdømme og anseelse må sies å være godt kjent. I tillegg til dette er det snakk om tilfeller hvor det fra før finnes et varemerke eller fellesmerke som er identisk med eller ligner på betegnelsen og som gjelder samme eller lignende næringsmiddel.

Det samme gjelder for innarbeidede forretnings- og varekjennetegn og for vernede firma, samt for vernede plantesorter og vernede personnavn.

Dersom en innehaver av et registrert varemerke også ønsker å beskytte betegnelsen etter denne forskriften, kan han selv samtykke til det.

Dersom en produktforskrift er gitt i strid med disse bestemmelsene, kan produktforskriften oppheves. Beskyttelsen for produktbetegnelsen faller da bort.

§ 20. Innsigelse mot søknad om fastsettelse av produktforskrift

Enhver kan innen tre måneder fra kunngjøringen fremsette en skriftlig og begrunnet innsigelse mot en søknad om fastsettelse av produktforskrift.

En innsigelse skal tas til følge og søknaden avslås dersom:

- 1. innsigelsen viser at forskriftens vilkår ikke er oppfylt, eller**
- 2. innsigelsen viser at den foreslåtte beskyttede betegnelse helt eller delvis vil gjøre inngrep i en ensbetydende betegnelse, et varemerke, fellesmerke, et vernet firma eller annet forretningskjennetegn, en planteforedlerrett eller et vernet personnavn, eller**
- 3. innsigelsen viser at det foreslåtte navn er en artsbetegnelse.**

Innsigelsen skal innleveres til Mattilsynet, eller den instans som Mattilsynet bemyndiger.

I løpet av høringsperioden kan alle som ønsker det komme med innsigelser mot en søknad om beskyttelse av en produktbetegnelse. Eventuelle innsigelser skal fremsettes skriftlig og være begrunnet. Innsigelser skal innleveres til KSL Matmerk.

I forskriften er det angitt tre forhold som skal medføre at en innsigelse tas til følge. I slike tilfeller skal den aktuelle søknaden avslås. § 20, 1. ledd nr 2 og nr 3 dreier seg egentlig om forhold som gjør at forskriftens vilkår ikke er oppfylt og omfattes således allerede av 1, ledd nr 1.

Tidsbegrensningen på 3 måneder etter kunngjøring av utkast til produktforskrift, gjelder ikke for innehavere av et varemerke, fellesmerke eller firma som det blir gjort inngrep i, jf § 21.

§ 21. Omprøving og domstolprøving av produktforskrift

Den som har rettslig interesse i det, kan fremsette krav om at en produktforskrift skal oppheves helt eller delvis av Mattilsynet, eller kjennes helt eller delvis ugyldig ved søksmål.

Krav om at Mattilsynet skal oppheve en produktforskrift, skal være skriftlig og begrunnet.

Produktforskriften skal oppheves eller kjennes ugyldig så langt den er i strid med forskriften her.

Den som har tilstrekkelig tilknytning til en sak og som mener at en produktforskrift er i strid med forskriften, kan fremsette krav overfor Mattilsynet om at produktforskriften helt eller delvis skal oppheves eller gå til sivilt søksmål med krav om at produktforskriften skal kjennes helt eller delvis ugyldig.

§ 22. Godkjenning

Enhver kan benytte en beskyttet betegnelse på de vilkårene som er fastsatt i denne forskriften og i produktforskriften. Bruken må forhåndsgodkjennes av Mattilsynet. Godkjennelse kan trekkes tilbake dersom brukeren ikke lenger oppfylder vilkårene i denne forskriften og produktforskriften. Godkjennelsen kan omgjøres dersom produktforskriften blir opphevet eller endret.

Under forutsetning av at et næringsmiddel er produsert i samsvar med de betingelsene som er gitt i en vedtatt produktforskrift, kan alle de som ønsker det søke om å få bruke en allerede godkjent beskyttet betegnelse. Slike søknader skal i første omgang behandles av KSL Matmerk, mens det er Mattilsynet som foretar den endelige godkjenningen.

Dersom det fremkommer at et godkjent næringsmiddel ikke lenger tilfredsstiller kravene i denne forskriften eller den aktuelle produktforskriften kan godkjenningen trekkes tilbake av Mattilsynet.

§ 23. Konsumpsjon

Opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere av en beskyttet betegnelse kan ikke motsette seg bruk av betegnelsen for varer som er brakt i handelen under denne betegnelsen av opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere, eller med samtykke fra en av disse.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere har rimelig grunn til å motsette seg fortsatt omsetning av varene, særlig dersom varenes tilstand er endret eller forringet etter at de er brakt i handelen.

Når en som har rett til å bruke en beskyttet betegnelse selv har brakt et næringsmiddel med en beskyttet betegnelse ut i handelen eller samtykket til dette, da kan ikke opprinnelig søker eller andre rettmessige brukere i utgangspunktet nekte videre bruk av den beskyttede betegnelsen på det aktuelle næringsmidlet.

Dersom næringsmidlets tilstand er endret eller forringet etter at de er brakt i handelen kan imidlertid rettmessige brukere i enkelte tilfelle motsette seg en slik bruk av en beskyttet betegnelse.

§ 24. Verifikasjon

En produsent som oppfyller kravene i denne forskriften og en produktforskrift kan kreve verifikasjon fra Mattilsynet eller den instans som Mattilsynet bemyndiger, på at produktforskriften etterleves.

Gebyr for kostnadene pålegges den aktuelle produsent.

Produsenter av næringsmidler med en beskyttet betegnelse kan kreve at tilsynsorganet foretar en verifikasjon av at produksjonen av det aktuelle næringsmidlet skjer i henhold til de krav som er gitt i den aktuelle produktforskriften.

Bekreftelsen som en verifikasjon gir vil bidra til å opprettholde tilliten til det aktuelle næringsmidlet.

Mattilsynets Distriktskontorer foretar verifikasjoner. En verifikasjon er en kontroll som kommer i tillegg til ordinært tilsyn. Det er produsenten selv som må betale kostnadene ved en slik verifikasjon. Gebyret er pr 1. desember 2007 på kr 870¹⁸.

Kapittel V. Håndheving og klage mv.

§ 25. Tilsyn og delegering

Mattilsynet fører tilsyn og fatter vedtak for å gjennomføre bestemmelsene gitt i og i medhold av denne forskriften.

Mattilsynet kan delegere tilsyns- eller vedtaksmyndighet til andre offentlige eller private kontrollinstanser.

Det er Mattilsynets distriktskontorer som fører tilsyn med at de aktuelle produktforskriftene etterleves.

KSL Matmerk er delegert myndighet til å behandle søknader frem til innstilling til Mattilsynet og kan gi avslag på søknader om beskyttede betegnelser.

§ 26. Klage

Vedtak truffet i medhold av denne forskrift eller i medhold av en produktforskrift kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI, med de særreglene som følger av paragrafen her.

Vedtak i en sak om fastsettelse eller endring av en produktforskrift kan bare påklages dersom søknaden ikke tas til følge. Klagen må være fremsatt av søkeren.

Avgjørelsen av en innsigelse etter § 16 eller § 20 og avgjørelsen av et krav om administrativ omprøving etter § 21 kan påklages av den som avgjørelsen har gått imot.

Vedtak som fattes i medhold av denne forskriften kan påklages. Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem.

¹⁸ Forskrift 28. januar nr 221 om avgifter og gebyr i matforvaltningen

Dersom det er snakk om vedtak i sak om fastsettelse eller endring av en produktforskrift gjelder klageretten kun dersom søknaden blir avslått. Det er bare søkeren som da har klagerett. Klage på avslag fra KSL Matmerk behandles av Mattilsynet, men skal sendes til KSL Matmerk. Klage på avslag fra Mattilsynet behandles av Landbruks - og matdepartementet (landbruksprodukter) eller Fiskeri- og kystdepartementet (sjømat), men skal sendes til Mattilsynet.

Når det gjelder avgjørelsen av en innsigelse etter § 16 eller § 20 og krav om administrativ omprøving etter § 21 så kan dette påklages av den som avgjørelsen har gått imot. Avgjørelsen av en innsigelse kan påklages til Mattilsynet mens avgjørelsen om administrativ omprøving kan påklages til Landbruks - og matdepartementet eller Fiskeri- og kystdepartementet.

§ 27. Gebyr

Det skal betales gebyr for behandling av søknader om

- 1. fastsettelse av produktforskrift***
- 2. godkjenning etter gjeldende produktforskrift***
- 3. gjenopptagelse av søknad om fastsettelse av produktforskrift etter henleggelse, og***
- 4. endring av produktforskrift***

Gebyret er beregnet pr søknad og skal betales til den instans som er bemyndiget av Mattilsynet til å foreta søknadsbehandlingen. Gebyret skal betales ved innsendelse av søknad og størrelsen er;

For søknad etter første ledd nr 1 og 2 skal det betales 20.000 kr.

For søknad etter første ledd nr 3 og 4 skal det betales 12.000 kr.

For alle typer søknader til merkeordningen skal det betales et gebyr. Gebyrets størrelse avhenger av type søknad. Gebyr for behandling av søknader kreves inn ved mottak av søknad.

Ved forsinket betaling av gebyr skal det betales rente i samsvar med lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

§ 27a. Vederlag og erstatning

Den som forsettlig eller uaktsomt bruker en beskyttet betegnelse i strid med denne forskriften, plikter å betale rettmessige brukere et rimelig vederlag for bruken. Vederlaget skal som et minimum tilsvare den vinning den urettmessige bruker har oppnådd. I tillegg skal erstatning gis for ytterligere skade.

En sammenslutning kan på vegne av de enkelte rettmessige brukere av en beskyttet betegnelse i sammenslutningen kreve vederlag og erstatning for skade som er påført disse rettmessige brukerne.

Vederlaget kan nedsettes og erstatningen lempes når det bare er lite å legge den urettmessige bruker til last.

Er bruken skjedd i god tro, kan retten i den utstrekning det finnes rimelig pålegge den urettmessige bruker å betale vederlag og erstatning etter bestemmelsene foran her.

Bestemmelsen regulerer muligheten for vederlag og erstatning ved urettmessig bruk av en beskyttet betegnelse. Spesialbestemmelsen skal gjøre det enklere for godkjente brukere av en beskyttet betegnelse å bli tilkjent erstatning enn det som gjelder etter de alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.

§ 27a, 1. ledd

Både forsettlig (bevisst) og uaktsom (ikke har opptrådt slik en omtenssom og forstandig person ville ha gjort) urettmessig bruk rammes. Når det gjelder vederlagets størrelse angir bestemmelsen at den rettmessige bruker som et minimum skal ha et beløp tilsvarende den vinning den urettmessige bruker har oppnådd. I tillegg til dette kan erstatning gis for "ytterligere skade". Dette kan for eksempel være tap forbundet med å måtte kaste råvarer, emballasje og annet¹⁹.

§ 27a, 2. ledd

Vederlag og erstatning kan kreves av de som er rettighetshavere etter forskriftens § 4. Sammenslutningen som sådan kan kreve vederlag og erstatning på vegne av de enkelte medlemmer i sammenslutningen. Andre rettmessige brukere enn de som tilhører sammenslutningen må reise selvstendige erstatningssaker, men disse kan eventuelt forenes etter sivilprosessrettslige regler.

§ 27a, 3. ledd

Ved utmålingen av vederlaget og erstatningen skal det tas hensyn til graden av uaktsomhet.

§ 27a, 4. ledd

Det kan bli aktuelt å betale både vederlag og erstatning selv om bruken av den beskyttede betegnelsen er skjedd i god tro.

Dersom man oppdager urettmessig bruk av en beskyttet betegnelse må man fremme et krav om vederlag og/eller erstatning uten ugrunnet opphold. Søksmål skal reises ved de ordinære domstolene.

§ 28. Straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av denne forskriften eller bestemmelser og vedtak gitt i medhold av den, er straffbart i henhold til matloven § 28.

Den som forsettlig bruker, eller medvirker til urettmessig bruk av en beskyttet betegnelse kan straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Innehaveren av en beskyttet betegnelse kan selv anmelde en slik urettmessig bruk til politiet.

§ 29. Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

¹⁹ Mattilsynets høringsbrev vedr. endring av forskrift for beskyttede betegnelser (13. mai 2003)

Mattilsynet, Felles Postmottak Postboks 383, 2381 Brumunddal
Telefon: 23216800. Telefaks:23217001
E-post: postmottak@mattilsynet.no

Matmerk, Postboks 487 – Sentrum, 0105 Oslo
Telefon: 24148300. Telefaks: 24148313
E-post: post@matmerk.no